

A woman with short, curly brown hair is seated on a dark wooden chair with a patterned backrest. She is wearing a sleeveless, olive-green dress with thin straps and a pearl bracelet. She is looking off to the left. The background is a dimly lit room with vertical blinds on the left and a wooden side table on the right.

Roman

Elke dag is anders

MARJA VISSCHER

ELKE DAG IS ANDERS

Van deze auteur verschenen ook bij
Uitgeverij Zomer & Keuning:

Verloren tijd (trilogie deel 1) *

Tot de maan en weer terug (trilogie deel 2) *

Tussen rang en stand *

Maannachten *

* Deze uitgave is ook verkrijgbaar als e-book

Marja Visscher

Elke dag is anders

Tussen Stad en Streek trilogie, deel 3

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401910057
ISBN e-book 9789401910071
NUR 344

© 2018 Uitgeverij Zomer & Keuning
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

www.romanserie.nl
marjavisscherauteur.blogspot.com

Alle rechten voorbehouden

Het was een zonnige dag. Pieter keek op zijn horloge: nog geen tien uur. Hij was door omstandigheden vroeg. Straks zouden zijn ouders en zijn grootouders, waarschijnlijk lopend, zijn richting uit komen. Vanaf Hoeve Bouwlust waren ze misschien een kwartiertje onderweg.

Hij keek naar de prachtige woning die hij, dankzij de erfenis van oma Cornelia, had laten bouwen voor zijn grootouders, die nu nog op de boerderij woonden. De sleutels van de nieuwe woning had hij aan een zilveren sleutelring gehangen, die hij speciaal daarvoor gekocht had. In de ring had hij de datum van oplevering laten graveren. Het moest een feestelijke bijeenkomst worden, zo stelde hij zich voor, waarbij hij de sleutels aan zijn grootouders zou overhandigen. In de keuken had hij een fles champagne in een ijskoeler gezet, en de glazen voor dit feestelijke momentje daarvoor uit zijn ouderlijk huis geleend. Hij had er speciaal vanuit Dordrecht een boot eerder voor genomen om maar op tijd in Puttershoek te zijn. Hij wilde op zijn gemak alles voorbereiden, in het besef dat deze ochtend voor iedereen heel bijzonder zou worden. Niet alleen zijn grootouders zouden aan een nieuwe fase in hun leven beginnen, maar ook hijzelf. Nu woonde hij nog afwisselend thuis, bij zijn ouders in Dordrecht en op de boerderij.

Wanneer straks de nieuwe woning was schoongemaakt en ingericht, zouden zijn grootouders het nieuwe huis betrekken. Dat was niet zomaar iets, realiseerde hij zich. Na meer dan een halve eeuw op Hoeve Bouwlust te hebben geboerd, brak er voor hen een geheel andere tijd aan. Een tijd die naar zijn mening zoveel meer paste bij zijn grootouders. Oude mensen, die van een rustige oude dag konden genieten. Wanneer zij daadwerkelijk naar de woning zouden verhuizen, was de boerderij van hem. Hij voelde dan ook een gezonde spanning. Bouwlust had daarmee één generatie overgeslagen. Zijn vader en diens twee broers

hadden geen ambitie gehad om het boerenbedrijf over te nemen. Als jongste van de drie had zijn vader ooit een goedlopend schildersbedrijf in Dordrecht. Oom Teun, die hij nooit gekend had, was gestorven tijdens een gemene griepepidemie. Dan was er ook nog oom Willem, die werkte in Rotterdam bij de machinefabriek van de Steenkolenhandelsvereniging als machinebankwerker. Ook hij had geen enkele intentie om het boerenbedrijf van zijn vader over te nemen.

Pieters vader, Driek, had destijds uit voorzorg – en wellicht ook een beetje uit een vorm van schuldgevoel – voor goed, maar vooral jong personeel gezorgd om zijn ouders te ondersteunen. Knecht Harm bewoonde toen hij nog vrijgezel was het verbouwde knechtenhuis op het erf van de boerderij. Dat hij verliefd werd op de door zijn vader aangestelde huishoudster Plonie was een mooie bijkomstigheid. Het stel was, ondanks dat zij twee zoons kregen, in het toch wel krappe knechtenhuis blijven wonen. Een kleine verbouwing hier en daar had hun wat meer armslag gegeven. Het stel bleek door de jaren heen heel loyaal aan hun werkgever. Harm was ontzettend trouw aan zijn grootvader, de oude Pieter Kruithof, dacht hij met een glimlach. Ook zijn echtgenote Plonie stond nog elke dag met veel plezier zijn oma terzijde in het huishouden en bij de bereiding van boter, kaas en karnemelk.

Op Hoeve Bouwlust had de tijd stilgestaan. Er werd geboerd zoals zijn vader dat in zijn jeugd nog had meegemaakt. Misschien was de enige vooruitgang dat zijn grootvader was afgestapt van de vlasteelt. Eigenlijk was dat nog op aandringen van Harm geweest. De Tweede Wereldoorlog, die nog maar betrekkelijk kort achter hen lag, had de boel in die jaren wel stilgelegd, maar nu er langzaam gemechaniseerd werd, konden ze daar niet in mee. De aanschaf ervan werd allemaal te duur. Het dagelijks leven op de boerderij was met gemak naar een eeuw terug te plaatsen. Zeker in de oorlogsjaren, toen ze met de familie vanuit Dordrecht in Puttershoek waren neergestreken, had hij er met zijn neus bovenop gezeten. Hij wist nu al dat hij enorm de bezem

door de bedrijfsvoering zou halen. Niet door het interieur van de boerderij zelf, dat was een plaatje. Het oogde in alles wat je van een historische stee kon verwachten. Een mooie, oude beukenhaag, die het erf afscheidde van het Zandpad, en waar je door een poort van groen het erf betrad om via een zijdeur naar binnen te gaan. De prachtige woonkeuken, waar zomer en winter het fornuis brandde, met daarop een ketel heet water, altijd gemakkelijk bij de hand voor een afwasje, een kop koffie of thee. Daarboven was een lijntje gespannen waar de gebruikte handdoek, theedoek en de vaatdoekjes aan werden opgehangen. Een kan koud water op het aanrecht, want nog steeds had men er de waterleiding niet laten doortrekken naar de keuken. Dit met de simpele gedachte dat de Oude Maas immers dichtbij was. Gewoon even de trap van de dijk op naar boven, waar men uitkeek over het water. Daar had oma Marie haar eigen 'stap' om emmers water uit de rivier te halen om de ramen te lappen en de plavuizen te boenen. In de stal had zijn opa ooit een pomp laten slaan, omdat het te intensief was om telkens drinkwater voor de dieren uit de rivier te halen. Voor de koeien in de stal was de boerderij daar op de waterleiding aangesloten. Zo was het ook gegaan met het elektrische licht. Hier en daar, maar alleen daar waar het bitter nodig was, hing een peertje aan een elektriciteitsdraad. De keuken werd nog gewoon verlicht met de grote, gezellige olielamp, waardoor het er altijd naar petroleum rook.

Wanneer hij 's winters van de boot vanuit Dordrecht naar de Hoeksche Waard bij zijn grootouders aankwam, had hij menig keer door Plonie een stoof onder zijn voeten gekregen met een heerlijk warme test gloeiende kooltjes. Het was er altijd gezellig en warm. Hij kon het zich niet anders herinneren. Heel de dag was er pruttelkoffie aanwezig en zelfgebakken kruidkoek. Iedereen uit het dorp Puttershoek voelde zich er welkom. Zijn oma leefde als het ware in de keuken, waar zich ook twee bedsteden bevonden. Zijn vader herinnerde zich dat hij er met zijn broers wel voor straf zonder eten in had gelegen. Aan de wand

een kalender van de Coöperatieve Raiffeisenbank. Daar zette zijn oma elke dag 's avonds, voordat zij naar bed ging, met potlood een kruis door de betreffende dag. Alsof ze daarmee wilde benadrukken dat de dag definitief voorbij was en haar leven een dagje dichterbij haar einde. Het einde dat ze niet schuwde, omdat ze zeker wist dat de goede God haar weer met zoon Teun zou verenigen. Ze bad er elke dag wel een keer voor.

Onder de kalender stond haar stoel met daarnaast de rieten mand met wol, voor het stoppen van de sokken. Aan diezelfde wand hing een leetje met aan een touwtje een griffel waar oma Marie de niet te vergeten boodschappen op noteerde. De woonkeuken was echt haar leefruimte en het centrum van de boerderij, haar werkruimte was elders, in de kaasmakerij. Nadat de koeien waren gemolken, nam ze, nu ze ouder werd afgewisseld door Plonie, plaats achter de karnton. Het karnen was bijna een rituele bezigheid. Boter werd in Keulse potten gedaan en soms over kleinere Keulse potjes verdeeld, omdat kleinere porties nu eenmaal wat gemakkelijker werden verkocht. Dat wat over was, werd vroeger op de botermarkt verkocht, nu waren er kruideniers en melkboeren uit de omgeving die de boter van haar afnamen. Plonie en zijn oma hadden veel werk aan het karnen en de kaasmakerij. Klok en thermometer werden nauwlettend in de gaten gehouden, de slagen met de karnstok geteld. De melk was een natuurproduct en liet zich niet altijd op dezelfde manier bereiden. Dit had te maken met wat de koeien op dat moment hadden gegeten. Of ze buiten stonden of op stal, het maakte een enorm verschil. Lentemelk, van koeien die heerlijk in een malse, groene weide hadden gestaan, karnde het fijnst.

Hij wist nu al dat hij veel intact zou laten van al het oude. De oude tijd was niet altijd slechter, had hij wel ervaren. Veel dingen brachten ook een hoop gezelligheid met zich mee. Die lagen zelfs in het verlengde van zijn filosofie van hoe je met de dingen in het leven diende om te gaan. Zuinig zijn op de aarde was er daar één van. Waarom zou je kolen stoken wanneer er bijvoorbeeld nog

genoeg sprokkelhout was? Het verzamelen van takkenbossen, je moest er gewoon even tijd voor vrijmaken.

Pieter keek nogmaals op zijn horloge en tuurde in de verte over de dijk. Aha, daar kwam zijn gezelschap aangewandeld. Hij liep hun een eindje tegemoet. Omdat hij de laatste tijd nogal veel in Dordrecht verbleef, was het weerzien met zijn oma allerhartelijkst.

‘Jongen, blij je weer te zien.’

Ze kuste hem hartelijk op beide wangen. Zijn opa sloeg hem op de schouder en mompelde dat het er dan nu toch eindelijk van ging komen. Aan zijn ouders, Driek en Janna, zag Pieter de spanning die dit moment toch voor zowel zijn grootouders als zijn ouders gaf. Vooral zijn vader had heel veel energie gestoken in de rompslomp die de overname van het bedrijf met zich mee had gebracht. Met vallen en opstaan, want zijn gezondheid liet hem soms danig in de steek, daarbij opgeteld de oorlogsjaren en tegenwerking van zijn grootvader, was het een moeizaam proces.

De oude Pieter had koppig besloten om de bouwfasen van zijn nieuwe huis niet te volgen. Wat hij dus nu te zien kreeg, was voor het eerst, en iedereen hoopte maar dat het hem kon bekoren. De uitspraak dat je oude bomen niet moet verplanten, was op Hoeve Bouwlust de laatste tijd een gevleugelde uitspraak geweest.

Voor de zoveelste maal die ochtend nam Pieter zich voor om dit bijzondere moment toch vooral luchtig te laten passeren. Hij had voor zijn grootvader ook nog een verrassing in petto. Ze liepen de weg af naar beneden. Pieter stak zijn arm door die van zijn oma en kwam daardoor tussen zijn grootouders in te lopen. Om zijn arm ook door die van zijn grootvader te steken, leek hem niet verstandig. Hij stopte op een kleine afstand van het smeedijzeren hek, dat de woning van de weg scheidde.

‘Hoe vinden jullie het huis zo van een afstand?’

‘Een plaatje,’ mompelde oma Marie en ze drukte zijn arm in haar opwinding stijf tegen zich aan. ‘Kom, laten we doorlopen. Ik kon er gewoon niet van slapen, zo nieuwsgierig, zo spannend ook.’

‘Bent u nooit eens stiekem gaan kijken, moeder?’ vroeg Driek lachend.

‘Nimmer,’ antwoordde ze stellig. ‘Je vader wilde er tot gisteren nog niet aan. Dat heb ik te respecteren.’

Pieter opende het hek en liet het gezelschap voorgaan.

‘Voordat we het huis binnengaan, heb ik een verrassing voor jullie. Daarvoor moeten we even een rondje over het erf maken,’ kondigde hij aan.

Het gezelschap liep langs de woning, waar aan het eind van het pad, aan de zijkant, een prachtige, zwart geteerde schuur stond. Pieter ging naast zijn opa lopen en opende de schuurdeur.

‘Deze heb ik laten zetten als stalling voor Bles, opa. Zelf wilde ik een wat jonger paard kopen, en ik weet dat u erg gehecht bent aan haar.’

Zijn grootvader deed een stap naar voren en keek met verbazing de enorme ruimte in. Even was er een blik van verstandhouding tussen de jonge en de oude Pieter, een paar seconden misschien. Dit was iets waarin ze elkaar begrepen. De jonge Pieter zag hoe de blik van zijn grootvader zich verzachtte. Dit ene moment tussen hen was een kleine opening voor hen beiden naar een ander leven.

‘Natuurlijk is er ook aan ruimte gedacht voor de wagen, wanneer u nog met Bles wilt rijden. Loop maar met me mee,’ nodigde hij zijn gezelschap nogmaals uit. ‘Verder heb ik nog een kleine boomgaard aangelegd en een groentetuin.’ Hij wees naar de kleine weide aan de andere kant van het huis. ‘Van de zomer zal Bles daar lekker in de wei kunnen staan.’

Pieter zag hoe zijn grootmoeder haar arm door die van zijn grootvader stak en even met haar hoofd tegen zijn arm schuurde. De rest van het gezelschap hield op gepaste wijze afstand. Dit intieme moment was voor hen samen. Het was het moment waar Pieter op gehoopt had. Hij wilde zijn grootouders het gevoel geven dat hij met hen meeleefde en dat hij besepte wat ze straks voor hem zouden achterlaten.

Janna keek naar Driek, die straalde. Al het werk dat hij met zoveel overtuiging voor zijn zoon achter de rug had, werd beloond. Hij zag dat het werk van hem, maar vooral van Pieter werd beloond. Het emotioneerde niet alleen hem, maar ook zijn ouders. Met een klein kneepje in Janna's hand bevestigde hij zijn gevoel.

‘Zullen we dan nu de woning bekijken?’ stelde Pieter voor.

Bij de deur gekomen, haalde hij plechtig de sleutelhanger uit zijn zak.

‘Lieve grootouders,’ begon hij zijn kleine voordracht, die hij thuis wel honderd keer de revue had laten passeren. ‘Nu is dan toch het moment aangebroken dat straks, met het openen van de deur met deze sleutel, zowel uw leven als dat van mij drastisch zal veranderen. Voor ons drieën zal een nieuwe levensfase ingaan. Ik ben u dankbaar voor het leven dat ik vanaf mijn jeugd op de boerderij heb mogen doorbrengen. De heerlijke verwennerij van oma en het boerenleven in de praktijk dat ik meekreeg van opa, hebben mij gevormd. Als kleine jongen wist ik al dat ik boer wilde worden. Ik ga het misschien anders doen, maar wel met net zoveel energie en respect voor mens en dier zoals u mij dat hebt geleerd.’

Pieter keek nadrukkelijk naar zijn opa, die nu geïnteresseerd zijn ‘nieuwe bedoening’, zoals hij het zelf noemde, bekeek. De plechtige woorden van zijn kleinzoon leken langs hem heen te gaan. Maar de jonge Pieter voelde aan de wijze waarop hij de boel in ogeschouw nam, dat het hem bekoorde. Hij maakte zijn toespraak dan ook niet af en reikte hem de sleutel aan met de woorden: ‘Aan u de eer om uw woning te openen. Ik heb voor de sleutels een speciale ring gekocht en daarin deze bijzondere datum laten graveren.’

Opa Pieter nam de sleutel van zijn kleinzoon aan. Even twijfelde hij, maar hij liep toen op de deur af. Iedereen hield de adem in. Net voor hij bukte om de sleutel in het slot te steken, keek hij de kleine familiekring rond. Hij nam zijn pet af en draaide er

even nerveus mee in zijn handen. Met zijn blik gericht op de jonge Pieter zei hij: ‘Het huis is straks voor mijn vrouw Marie, vooral zij zal zich daar thuis moeten voelen. Voor mij als boer ligt de beleving toch nog steeds vooral buiten. Voor wat jij, Pieter, hier voor ons gedaan hebt, ben ik je heel dankbaar, klasse! Nog één ding.’ Hij wees op de lange kant gras, die naast de woning tot aan de schuur lag. ‘Nu ik over zo’n mooie stal beschik, snap je natuurlijk wel dat ik mijn geit voor de kantjes hard nodig heb. Alles daar is voor jou, jongen, maar Geit gaat, evenals Bles, wel met ons mee.’

Iedereen lachte, waarmee de stemming direct omsloeg. Zijn grootvader opende de deur en liet zijn vrouw voorgaan naar binnen, gevolgd door de rest van de familie.

Janna klopte in het voorbijgaan haar zoon op zijn schouders. ‘Ik ben zo trots op je,’ fluisterde ze.

Pieter gaf zijn oma opnieuw een arm, liep met haar naar de huiskamer en opende de schuifdeuren naar de achterliggende slaapkamer met uitzicht op het erf en over de polder.

‘Alles gelijkvloers, oma,’ lichte Pieter toe, ‘en kom maar eens mee. Een heerlijke woonkeuken, maar wel met stromend water en overal elektrisch licht.’ Hij deed een deur open in de keuken en wees op de achterliggende wasruimte. ‘Daar is de badkamer, en hier een natte ruimte om de wekelijkse was te doen. Wanneer u wilt, zal ik van de week aan de achterzijde nog wat palen laten slaan waar we wat waslijnen kunnen spannen.’

Zijn grootmoeder draaide zich om en veegde met haar hand langs haar ogen. ‘Het is boven verwachting, jongen. Ik heb er zo tegenop gezien, maar wat is het mooi, wat is het verschrikkelijk mooi!’ Ze snikte nu en Pieter sloeg wat onwennig zijn armen rond zijn oma, die nu haar tranen de vrije loop liet.

Driek drukte een kus op haar achterhoofd. ‘Hier moet het toch lukken, hè moeder?’

Janna liep naar het aanrecht en gaf de champagne aan Driek, die de fles liet knallen. ‘Op een hopelijk nog heel lang en mooi

leven van mijn grootouders,' toostte Pieter, en allen tikten met elkaar het glas. Even was het stil, eenieder had zo zijn eigen gedachten.

Pieter voelde spanning en onrust bij zichzelf. Nog een maand, dan woonden zijn grootouders hier en hij op de boerderij. Hij kon niet wachten, en had op papier al een heel bedrijfsplan klaarliggen. Er was heel veel te doen, waarbij hij de hulp van Harm en Plonie hard nodig zou hebben. Hij zou het aantal koeien waarschijnlijk halveren om de dieren meer leefruimte te gunnen op stal, en had een teeltplan opgesteld waar hij nog niet helemaal over uit was. Een stuk land dat verder bij de boerderij vandaan lag, zou hij waarschijnlijk de eerste jaren verhuuren om er inkomsten uit te hebben. Met de stukken land om zijn boerderij zou hij een begin maken om deze rijp te maken voor de biologische teelt. Maar dat ging niet zomaar, daar zouden jaren overheen gaan, waarbij hij toch zijn inkomsten zou moeten waarborgen. Er was nog veel om over na te denken. De komende maand, waarin zijn grootouders zich bezig zouden houden met de verhuizing, liep hij mee op uitnodiging van de biologische stichting Loverendale op Walcheren. Hier zou hij inspiratie opdoen en zijn kennis bij-schaven op het Hof Ter Linde. Ter Linde had alle moeilijkheden van de overschakeling naar biologische landbouw gekend, waar hij nu voor zou komen te staan. De kennis die hij daar zou opdoen, zou hij hier in de praktijk kunnen brengen.

Even kwam ook het vertrouwde gezicht van oma Cornelia, de compagnon van zijn moeder, hem voor ogen. Dankzij haar erfenis zou hij ook nog een achterdeurtje hebben om bij de omschakeling van het bedrijf er in het begin redelijk van te kunnen leven. Er moesten machines worden aangeschaft en ook Harm en Plonie verwachtten hun loon. Hij zou goed moeten uitkijken wat hij deed, maar het bood mogelijkheden. Hij ervoer een vreemde siddering door zijn haar, alsof ze hem even, zoals vroeger, over zijn hoofd streek. Ze voelde heel dichtbij.

Driek voelde zich opgelucht na maanden van moeizame

onderhandelingen met zijn ouders, met name met zijn vader. In de jaren van de oorlog had hij voorgesteld om wat koeien weg te doen, maar daar kon volgens zijn vader geen sprake van zijn. Het bedrijf wat inkrimpen was voor hem niet aan de orde. Vooral zijn eigen gezondheid had bij het hele proces ook een belangrijke rol gespeeld. Het advies van Janna om op tijd zijn rust te nemen, had zijn vruchten afgeworpen. Steeds meer kreeg hij het gevoel dat de schildersziekte hem niet in de greep had, maar andersom. Door goed op zichzelf te letten en niet meer alleen te reizen maar samen met Janna, had hij meer zelfvertrouwen gekregen. Natuurlijk had hij op zijn tijd last van vergeetachtigheid, wat soms uitmondde in een hevige verwardheid, maar altijd weer kreeg hij zichzelf op de rails. Hij was blij met deze ontwikkelingen en voelde zich er vrolijk onder. Zijn zoon had in ieder geval zijn bestemming bereikt. Nu was het aan hem om daar vorm aan te geven.

Maar hij was er nog niet, dit was maar één helft van de tweeling die zijn bestemming had gevonden. Weldra zou hij ook voor zoon Anton aan de slag gaan. Voor hem hadden de oorlogsjaren een vroegtijdige terugkeer naar Nederland betekend, waardoor zijn studie daar werd afgebroken. Hun oude huis in Dordrecht stond nu leeg. Zijn voormalige schilderswerkplaats moest worden omgebouwd naar een winkel met werkplaats. Natuurlijk kon hij dit niet zelf, maar samen met zijn zoon zou hij een plan neerleggen waar een aannemer mee uit de voeten kon.

Terwijl Janna aan haar champagne nipte, keek ze naar Driek. Ze voelde zich opgelucht dat er nu een periode werd afgesloten. Ze merkte dat het hem goeddeed, en – heel belangrijk – het bracht hem ook minder uitvalsverschijnselen. De sombere buien had hij met medicijnen goed onder controle, zodat van enige depressiviteit de laatste tijd niet echt sprake meer was. Nu ze boven het naaiatelier woonden, ging ze ook met een geruster hart naar haar werk. Ze werkte goed samen met haar zakelijk partner Anna. Na de dood van Cornelia hadden ze een werkrooster

opgesteld dat het haar mogelijk maakte om voluit te werken. Ze hadden de werkzaamheden prima op elkaar afgestemd, zodat het toch ook tijd liet om die samen met Driek in te vullen. Gelukkig verveelde hij zich niet en hij vulde de dagen dat zij beneden in het naaiatelier was, met aquarelleren.

Driek nam zijn zoon even terzijde. ‘Loopt alles vanmorgen zoals je je dat gewent hebt?’

‘O ja, zeker. Ik voel me opgelucht! Opa schijnt zich er nu wel in te kunnen vinden. Maar ik ben er nog niet. Het is nu voor mij de kunst om toch een basisinkomen uit de boerderij te halen tijdens de omschakeling,’ legde Pieter aan zijn vader Driek uit. ‘In het begin zal ik nog de nodige kosten moeten maken voor de verdere aanleg van stroom en water. Ook de koeienstal moet nodig aangepakt worden. Ik ben van plan om wat koeien te verkopen, zodat er wat meer ruimte voor de rest ontstaat. Maar er moet ook wat meer daglicht in, hij is te donker. Voor de winter zou het prettig zijn om een korte uitloop naar buiten te hebben. Wanneer ik die aanleg, moet er hier en daar op het erf wel wat op de schop. Misschien kunt u vanavond eens met mij meekijken. Ik heb het plan namelijk aan het papier toevertrouwd, en heb opnieuw een indeling van het erf en de omgeving van de boerderij gemaakt.’

‘Uiteraard wil ik ernaar kijken, jongen. Maar jij doet dat met een zekere kennis, die ik ten enenmale ontbeer.’

Pieter lachte. ‘Dat is wel zo, maar mijn onderbouwing voor de indeling wil ik graag uitleggen. Ik voel dat ik hier en daar bevestiging nodig heb. Het is een heel avontuur waar ik in stap, met een enorme verantwoordelijkheid. Zo voelt het althans. Het maakt me soms wat onevenwichtig, omdat ik eigenlijk tot nog toe de enige ben die de plannen kan onderbouwen.’

‘Zolang je ze kunt onderbouwen, zit het wel snor, lijkt me,’ stelde Driek hem gerust.

‘Dat kan wel zijn, maar soms is een nuchtere kijk op de zaken van groot belang. Ik ga vanmiddag nog mee met jullie naar

Dordrecht. Morgenochtend vertrek ik voor een paar weken naar Zeeland, naar het Hof ter Linde. Ook daar kan ik mijn plannen ter sprake brengen, waarbij ik hoop dat ze me in de praktijk van de biologische landbouw wat wegwijs kunnen maken. Zij beschikken daar tevens over rapportages en cijfers over hoe het bij hen door de jaren heen is gegaan om tot goede resultaten te komen.’

De oude Pieter had nogmaals, samen met zijn vrouw, een rondje door de woning en over het erf gemaakt, en liep nu zijn richting uit.

‘Jongen, ik wil je mijn complimenten maken. Het is me honderd procent meegevallen.’ Hij boog zich wat vertrouwelijk naar zijn zoon en zijn kleinzoon.

‘Toch voelen jullie niet half wat er allemaal door mij heen gaat de laatste maanden. Nu de tijd nadert dat ik van de stee af moet, drukt het zwaar op mijn hart. Elke verandering die je aan zult brengen, zal ik hier voelen.’

Hij sloeg stevig met zijn vereelde boerenhand op zijn hart.

‘Snappen jullie dat? Je zult nooit meer iets vragen, Pieter, maar je eigen besluiten nemen. Besluiten waarvan ik nu al weet dat ze me vaak niet aan zullen staan. Alles wat we het laatste jaar hebben beleefd aan onenigheid, voelde tot vanmorgen als een enorme nederlaag. Ik voelde de overdracht als een verplichting waar ik niet onderuit kon, beslist niet uit vrije wil. Het liefst zou ik tot aan mijn dood op de stee zijn gebleven. Daar ligt mijn hart, mijn werk, daar liggen mijn herinneringen. De kinderen zijn daar geboren, mijn zoon is er gestorven. Toch, hoe het kan is mij een raadsel, maar op de een of andere manier is de steen in mijn maag vanmorgen plotseling verdwenen. Het verbaast mij enorm. Ik denk dat ik hier samen met je oma wel redelijk gelukkig kan zijn. Je hebt in ieder geval je best gedaan om het ons zo aangenaam mogelijk te maken.’ Zijn vinger wees ergens in de richting van de nieuwe stal buiten.

‘Maar beloof me één ding: betrek me vanaf de overdracht

nooit, maar dan ook nooit meer bij de gang van zaken op Bouwlust.’

Hij keek met een scheef oog naar zijn kleinzoon, die niet in staat was direct te antwoorden. Pieter voelde een brok in zijn keel, die hij niet kon wegslikken. Het gebeurde hem zelden dat hij zich met zijn gevoelens geen raad wist. Hij voelde en proefde uit de woorden hoe diep de liefde van zijn grootvader voor Hoeve Bouwlust was.

‘Ik voelde me soms zo ondankbaar tegenover u. Maar dat ben ik niet. Ik voel net als u dat ik zuinig moet zijn op Hoeve Bouwlust, haar naam in ere moet houden. Hard moet werken om er mijn ideaal op te verwezenlijken. Ergens moet er toch weer een tijd komen dat u trots op me kunt zijn. De veranderingen die ik zal doorvoeren, hebben zeker drie jaar nodig. In die jaren zal ik stevig aan de slag moeten, financieel goed moeten uitkijken. Er zullen veranderingen plaatsvinden, maar dan hoop ik dat we daarna samen toch nog een keer in gesprek kunnen gaan voor wat Bouwlust betreft. Ik beloof het u, dat gesprek met u over een paar jaar wordt vanaf nu mijn uitdaging, mijn drijfveer voor de toekomst!’

Driek keek waar Janna was en keerde zijn rug naar de beide Pietermannen, die elkaar nu woordeloos met tranen in de ogen omhelsden. De toekomst voor Hoeve Bouwlust werd met deze emotionele omhelzing door de oude en de jonge Pieter bezegeld.

Met een droom die uitkomt, komt ook een onverwachtse nachtmerrie tot leven

Driek en Janna kunnen met trots constateren dat hun beide zoons goed zijn terechtgekomen. Pieter is de nieuwe eigenaar van een biologisch gemengde boerderij en Anton heeft een vioolbouwatelier. Als Geertje, een van de leden van Antons strijkkwartet hoort dat zijn tweelingbroer een boerderij heeft, zoekt zij hem op een dag op. Ze vertelt Pieter dat ze op zijn bedrijf wil werken, en al snel vormen ze een team in het bestieren van de boerderij. Maar daar gebeuren rare dingen. De kat ligt ineens dood op het erf en de hond wordt met een mes bewerkt. Ook ondervindt Pieter veel weerstand uit de omgeving. Ze laten zich er echter niet onder krijgen. Integendeel: de onderste steen moet boven.

Elke dag is anders is het afsluitende deel van de eerste streekromantrilogie van Marja Visscher. De eerdere delen *Verloren tijd* en *Tot de maan en weer terug* gingen vooral over Driek en Janna, in dit afsluitende deel staat de volgende generatie centraal.

Z&K

ISBN 978 94 0191 005 7 NUR 344

9 789401 910057

www.romanserie.nl